

«Свобода» publică un larg rezumat, pe care câțiva prieteni bulgari ai lui Bogdan îl consideră insuficient, rugându-l s-o publice, ceea ce acesta face, așa cum arătam mai sus, într-o formă mai largă.

Nu insistăm asupra altor studii mai mărunte, cu caracter pur istoric, ci menționăm încă un element de seamă care arată adâncile preocupări de istorie ale lui Ioan Bogdan. Ales membru al Academiei Române, Ioan Bogdan își ia ca temă a discursului său de recepție nu o problemă de filologie, ci una de istorie, și anume: *Istoriografia română și problemele ei actuale*, publicată în 1905. Este cazul să remarcăm aci faptul că Bogdan este primul nostru istoric, care s-a preocupat de istoria istoriografiei noastre. Lucrarea sa este «singura încercare de periodizare a evoluției scrisului și studiilor istorice din istoriografia modernă»¹. Deși rostit acum 60 de ani, discursul său impresionează și astăzi prin justetea afirmațiilor, prin puterea de sinteză și prin orizontul larg al istoricului. În același timp, reiese clar și concepția sa asupra obiectului istoriei unui popor. După o expunere a scrierilor cronicarilor din cele două principate, evidențiind meritele celor din Moldova, I. Bogdan afirmă că Dimitrie Cantemir este primul istoric al românilor — în sensul sec. al XVIII-lea, deoarece «nu se mulțumește a povesti numai faptele domnilor și a familiilor boierești, ci se ocupă și de soarta poporului»².

În aceeași lucrare, el subliniază și citează opera lui Bălcescu, care «a dat un program științific, arătând că istoria română trebuie să ne arate pe poporul român cu instituțiile, ideile, sentimentele, obiceiurile lui în deosebite veacuri»³. Analizează critic, deși pe scurt, dar just, meritele și lipsurile, ca istoric, ale lui B. P. Hasdeu, care aducea nou în istoriografia românească «cunoașterea izvoarelor slave, atât a celor interne, cât și a celor externe, și puțința de a utiliza pentru istoria română literatura acelor popoare slave cu care noi am avut un contact mai îndelungat, cum au fost: bulgarii, polonii și rușii»⁴.

Apreciind just pe contemporanii săi Xenopol, Onciul și Iorga, pentru caracterizarea și periodizarea istoriei României, Bogdan dă o definiție superioară acestora, în liniile sale generale. «Nu este destul să cunoaștem schimbările superficiale ale domniilor, îngustarea sau mărirea granițelor politice, introducerea sau dispariția influențelor străine, care la noi în mod cu totul greșit au fost luate drept criteriu de clasificare a epocilor istorice, nu este destul să cunoaștem șirul cronologic al evenimentelor sau genealogic al dinastiilor, care nu poate fi nici el un criteriu natural de împărțire în perioade. Evoluția istorică a unui popor poate fi înțeleasă numai prin factorii interni ce au provocat-o, deci prin studiul claselor sociale ce l-au constituit și al ideilor ce au stăpânit acțiunea lor»⁵. Fără să precizeze anume, Bogdan se ridică împotriva folosirii factorilor cultural (Xenopol), politic (Iorga) și dinastic (Onciul) de către colegii săi în caracterizarea și periodizarea istoriei României¹. Prin sublinierea importanței factorilor interni și studiului claselor sociale, Ioan Bogdan se apropie de concepția istoricilor noștri de astăzi.

¹ St. Pascu și Eugen Stănescu, *Istoriografia modernă a României*, în «Studii», XVII, 1964, nr. 1, p. 152—153.

² I. Bogdan, *Istoriografia română...*, p. 8.

³ *Ibidem*, p. 12.

⁴ *Ibidem*, p. 12—13.

⁵ *Ibidem*, p. 18—19.

⁶ Ceea ce mai precis a făcut P. Constantinescu — Iași în lucrarea: *Caracterizarea și împărțirea istoriei românilor, O nouă concepție*, Iași, 1926.